
Meddelandeblad

Kommuner: Kommunstyrelse, Nämnder med ansvar
för SoL och LSS, Förvaltningschefer

Nr 3/2011
April 2011

Landsting: Nämnder med ansvar för råd och stöd
enligt LSS

Detta meddelandeblad är reviderat i maj 2013 med anledning av att Inspektionen för
vård och omsorg, IVO, bildades den 1 juni 2013.

Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun – nya bestämmelser den 1 maj 2011

Den 1 maj 2011 införs nya regler i socialtjänstlagen (2001:453), SoL, och i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, med syfte att förtydliga ansvarsfördelningen mellan bosättningskommun och vistelsekommun.

Enligt de nya bestämmelserna ska bosättningskommunen ha ansvar för stöd- och hjälpinsatser oavsett om den enskilde vistas i bosättningskommunen eller tillfälligt i en annan kommun. Vistelsekommunen kan då i vissa fall bli skyldig att bistå med utredning och verkställighet av en insats. Vidare regleras ett sammanhållet ansvar för insatser, enligt såväl SoL som LSS, till en person som genom ett beslut av kommunen blir bosatt eller placerad i en annan kommun. Grundprincipen om vistelsekommunens yttersta ansvar för stöd och hjälp enligt SoL i akuta situationer kvarstår.

Meddelandebladet bygger i huvudsak på regeringens proposition 2010/11:49 *Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun*, <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/159012>. De nya bestämmelserna redovisas i separata avsnitt utifrån de olika lagstiftningarna – SoL och LSS – även om flera av bestämmelserna är likartat utformade.

Bakgrund

Bestämmelsen om vistelsekommunens yttersta ansvar i SoL har tillämpats olika av kommunerna och det har funnits skilda uppfattningar om ansvarets innebörd. Tvister kommuner emellan har varit relativt vanliga och fokus har då snarare lagts på ansvarsfrågan än på den enskildes behov av stöd och hjälp. Även i LSS har det funnits oklarheter om ansvarsfördelning mellan kommuner. Det gäller främst i de fall en kommun

fattar beslut om en boendeinsats som verkställs i en annan kommun. (Prop. 2010/11:49, s. 31–33)

Ansvarsfördelningen mellan kommunerna har varit föremål för flera utredningar under senare år. Frågan har behandlats i Vistelseutredningens betänkande *Ingen får vara Svarte Petter. Tydligare ansvarsfördelning inom socialtjänsten* (SOU 2009:38) och i departementspromemorian *Ansvarsfördelning mellan kommuner i vissa fall* (Ds 2010:21). LSS-kommitténs betänkande *Möjlighet att leva som andra* (SOU 2008:77) tog upp problem kring ansvarsfördelning vad gäller LSS.

De nya bestämmelserna syftar till att förtydliga kommunernas ansvar och därigenom skapa bättre förutsättningar för att undvika tvister och stärka den enskildes rättssäkerhet.

Regler om ansvar kommuner emellan enligt SoL

I syfte att ge en tydligare och mer överskådlig bild av samtliga bestämmelser i SoL om ansvarsfördelning mellan kommunerna samlas dessa i ett nytt särskilt kapitel – 2 a kap. Om ansvarsfördelningen mellan kommuner i fråga om stöd och hjälp enligt denna lag.

De bestämmelser som reglerar gränserna för kommunens ansvar för socialtjänst i förhållande till andra huvudmäns ansvar överförs inte till det nya kapitlet och refereras inte heller i detta meddelandeblad. (Prop. 2010/11:49, s. 37)

Bosättningskommunens ansvar

En och samma kommun ska så långt det är möjligt ha ett samlat ansvar för stöd och hjälp som den enskilde har behov av. Bosättningskommunen ska därför ansvara för stöd- och hjälpinsatser till den enskilde oavsett om han eller hon vistas i bosättningskommunen eller tillfälligt i en annan kommun. Av prop. 2010/11:49 framgår att detta redan är en etablerad praxis, men att det även bör framgå av lag. Bosättningskommunens ansvar innebär att utreda behovet av, besluta om, verkställa samt finansiera de stöd- och hjälpinsatser som den enskilde behöver. (Prop. 2010/11:49, s. 38–39)

Bosättningskommun

En förutsättning för att bosättningskommunen ska kunna ta sitt ansvar är att det är klart vilken kommun som är den enskildes bosättningskommun.

Med bosättningskommun avses enligt 2 a kap. 3 § 1 SoL den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt. Den kommun som den enskilde är stadigvarande bosatt i är i de allra flesta fall också den kommun där han eller hon är eller borde vara folkbokförd enligt folkbokföringsreglerna (se bl.a. 12 § folkbokföringslagen (1999:481)). I de allra flesta fall är vistelsekommunen och bosättningskommunen en och samma kommun. (Prop. 2010/11:49, s. 38–40, 85–86)

I vissa fall kan en enskild ha starkare anknytning till en annan kommun än den där han eller hon är stadigvarande bosatt, det kan t.ex. gälla personer som flyttar ofta eller när uppgifterna i folkbokföringen av andra skäl inte är uppdaterad. För dessa personer ska bosättningskommunen anses vara den kommun till vilken den enskilde har starkast anknytning (2 a kap. 3 § 2 SoL). (Prop. 2010/11:49, s. 40, 86)

Om den enskilde saknar stadigvarande bostad ska den kommun till vilken han eller hon har sin starkaste anknytning anses vara bosättningskommun (2 a kap. 3 § 3 SoL). Det kan t.ex. gälla personer som är hemlösa eller som flyttar mellan tillfälliga boenden. De ska anses bosatta i den kommun till vilken de har starkast anknytning även om de inte är folkbokförda i den kommunen. Det kan även gälla för ett barn som bor växelvis hos vårdnadshavare som bor i olika kommuner. Även vid denna bedömning kan ledning hämtas från praxis i anslutning till 12 § folkbokföringslagen. (Prop. 2010/11:49, s. 40, 86)

Starkast anknytning

Bosättningskommunen ska vara den kommun till vilken den enskilde har starkast anknytning. Vid bedömningen av vilken kommun som är bosättningskommun bör det vara av betydelse var den enskilde har sitt sociala nätverk och vilken uppfattning den enskilde själv har om till vilken kommun han eller hon har sin starkaste anknytning. (Prop. 2010/11:49, s. 39–40, 86)

Ansvarig kommun vid tillfällig vistelse i annan kommun

Bosättningskommunen ansvarar för det stöd och den hjälp enligt SoL som den enskilde behöver även om han eller hon tillfälligt vistas i en annan kommun, oavsett vistelsens längd (2 a kap. 3 § SoL). Det kan t.ex. gälla en längre tids studier eller arbete på annan ort, men även i samband med en vistelse under några månader i sommarhuset, en kurs på annan ort eller ett teaterbesök med behov av ledsagning. Bosättningskommunens ansvar gäller även då behovet av bistånd endast föreligger i vistelsekommunen.

Bosättningskommunen ska ansvara för stöd och hjälp till den enskilde så länge han eller hon inte bosätter sig i den andra kommunen eller får starkare anknytning till en annan kommun.

Skulle det under en tillfällig vistelse uppkomma helt nya behov, t.ex. på grund av att den enskildes hälsa försämras eller av någon annan anledning, är det vistelsekommunens ansvar att besluta om nödvändiga insatser i den akuta situationen. (Prop. 2010/11:49, s. 45, 49, 85–86)

Ändring av bosättningskommun

Frågan om när en vistelse i en annan kommun än bosättningskommunen ska innebära att bosättningskommunen ändras, bör avgöras av vad den enskilde har för avsikter med vistelsen. Om han eller hon har för avsikt att återvända till bosättningskommunen och har kvar sin bostad anser regeringen att bedömningen av vilken kommun som är bosättningskommun som regel inte bör ändras.

Vistelsekommunen ska dock anses vara bosättningskommun så snart den enskilde uppger att han eller hon inte har för avsikt att återvända till ursprungskommunen. Regeringen betonar att det är viktigt att kommunerna är lyhörda och inte kräver att en person som inte avser att återvända till den tidigare hemkommunen ska återvända utan respekterar den enskildes avsikt. (Prop. 2010/11:49, s. 38–39)

Vistelsekommunens ansvar

Vistelsekommunen är den kommun där den enskilde befinner sig när han eller hon ansöker om stöd och hjälp eller det på annat sätt framkommer att personen behöver stöd och hjälp från kommunen.

Grundprincipen om vistelsekommunens yttersta ansvar kvarstår. Det yttersta ansvaret innebär att den enskilde alltid ska kunna garanteras omedelbar hjälp oavsett i vilken kommun han eller hon befinner sig när behovet av hjälp inträder (2 a kap. 1 §).

Vistelsekommunens ansvar är dock begränsat till akuta situationer i de fall det står klart att en annan kommun, bosättningskommunen, har ansvar för stöd och hjälp åt en enskild (2 a kap. 2 § SoL). Om det däremot är oklart vilken kommun som är bosättningskommun har vistelsekommunen ansvar för alla insatser och inte enbart de som är föranledda av den akuta situationen. Vistelsekommunen har ansvar till dess det är klarlagt vilken kommun som är bosättningskommun enligt 2 a kap. 1 § SoL med undantag för situationerna i 2 a kap. 3–5 §§ SoL. (Prop. 2010/11:49, s. 32, 85)

Akuta situationer

Med akuta situationer avses sådana situationer som uppstår oväntat och oförutsett. Även andra fall kan förekomma då en enskild inte kan invänta insatser från en annan kommun eller annan huvudman. Det ankommer då på vistelsekommunen att tillhandahålla insatser som den akuta situationen kräver. Avgörande är hur förhållandena ser ut i det enskilda fallet.

De insatser som den akuta situationen kräver kan t.ex. handla om vård- och stödinsatser som behövs omedelbart, men även sådana insatser som krävs för att den enskilde ska kunna återvända till sin bosättningskommun eller ta kontakt med den kommun som beslutat om boende i annan kommun. Det kan röra sig om hjälp att arrangera en hemresa, bistånd i form av pengar till mat och husrum fram till avresan eller ett tillfälligt boende för någon som utsatts för hot. Om den enskilde inte kan eller vill återvända omedelbart är vistelsekommunen skyldig att bistå med sådana stöd- och hjälpinsatser som den akuta situationen kräver. Det kan t.ex. gälla om en hotad person med barn på egen hand har gett sig iväg till ett tillfälligt boende i en annan kommun och inte vill, vågar eller kan återvända till sin bosättningskommun. Nödvändiga insatser som den akuta situationen då kräver kan t.ex. vara ekonomiskt bistånd, boende eller insatser som barnet kan behöva och som vistelsekommunen då ansvarar för. Vistelsekommunens ansvar i den akuta situationen omfattar utredning, beslut, verkställighet och kostnader för de insatser som omedelbart behövs. (Prop. 2010/11:49, s. 36–37, 85)

Om det är oklart vilken kommun som är ansvarig

Om det är oklart vilken kommun som är ansvarig för stöd- och hjälpinsatser till den enskilde enligt bestämmelserna i 2 a kap. SoL ska vistelsekommunen alltid ansvara för att den enskilde får allt det stöd och den hjälp som han eller hon behöver. Det gäller i sådana fall inte enbart insatser som kan behövas i en akut situation utan även andra insatser. Av 2 a kap. 2 § SoL framgår att vistelsekommunens ansvar begränsas först när det står klart att en annan kommun har ansvar. Syftet är att den enskilde inte ska hamna mellan stolarna för att kommunerna förhandlar om vilken kommun som är ansvarig. Vistelsekommunen ska vara garanten för att det alltid finns en kommun som har ett ansvar när inte någon annan har det. Det innebär att den kommun som tar emot en ansökan om biståndsinsatser aldrig kan avvisa eller avsluta ett ärende utan att vara överens med en annan kommun om vem som bär det huvudsakliga ansvaret. Möjligheten för en kommun att begära överflyttning av ett ärende regleras i 2 a kap. 10 § SoL, se vidare s. 7. (Prop. 2010/11:49, s. 32, 35–36, 85)

Folkbokföringskommunens ansvar

Den kommun där den enskilde är folkbokförd ska enligt 2 a kap. 5 § SoL ansvara för samtliga stöd- och hjälpinsatser enligt SoL under kriminalvård i anstalt eller vård på sjukhus samt inför avslutning av sådan vård. Folkbokföringskommunens ansvar utvidgas till att omfatta alla stöd- och hjälpinsatser som den enskilde kan ha behov av. Det kan uppstå situationer när det kan tolkas som att flera kommuner har ansvar samtidigt. Om problem uppkommer, menar regeringen, att de får lösas genom överenskommelser eller en begäran om överflyttning. (Prop. 2010/11:49, s. 47, 87)

Ansvar för den kommun som beslutat om boende i en annan kommun

Den kommun som beslutat om ett boende för en enskild i en annan kommun har ansvar för alla stöd- och hjälpinsatser enligt SoL som han eller hon kan ha behov av och inte endast de insatser som har samband med det ursprungliga hjälpbehovet. Det gäller dock

inte de stöd- och hjälpinsatser som kan behövas i en akut situation och för vilka vistelsekommunen alltid har ansvar. De olika boendeformer som avses framgår av 2 a kap. 4 § SoL:

1. familjehem enligt 6 kap. SoL eller 9 § 8 LSS,
2. hem för vård eller boende enligt 6 kap.,
3. boende för service och omvårdnad av äldre människor enligt 5 kap. 5 § andra stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2,
4. bostad med särskild service enligt 5 kap. 7 tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2,
5. bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad enligt 9 § 8 eller 9 LSS, eller
6. annat boende, om det inte är klarlagt vilken kommun som är den enskildes bostättningskommun.

Med annat boende, i sjätte punkten, menas främst härbärgen och liknande, men också andra boendeformer, även eget boende som ordnas för en enskild. De personer som åsyftas är framförallt de som är hemlösa, men också andra för vilka bostättningskommunen inte är klarlagd. Den kommun som beslutat om boende i en annan kommun, t.ex. i ett tillfälligt härbärke, behåller ansvaret för stöd- och hjälpinsatser om det inte är klarlagt vilken kommun som är den enskildes bostättningskommun. Så snart bostättningskommun är klarlagd kan den kommun som beslutat om boende begära överflyttning av ärendet. (Prop. 2010/11:49, s. 46, 86–87)

Sammanhållet ansvar för bistånd enligt SoL och insatser enligt LSS

Den kommun som beslutat om ett boende enligt SoL i en annan kommun har även ansvar för de eventuella LSS-insatser till den enskilde som han eller hon kan komma att behöva.

Det innebär att den kommun som med stöd av SoL eller LVU har placerat ett barn i t.ex. ett familjehem i en annan kommun även har ansvar för insatser enligt LSS om barnet behöver detta, t.ex. korttidstillsyn för skolungdom över 12 år.

Motsvarande gäller, att den kommun som fattat beslut om bostad med särskild service för vuxna enligt LSS också har ansvar för om den enskilde har behov av t.ex. ekonomiskt bistånd enligt SoL.

Den kommun som placerar i en annan kommun kan ha svårt att klara alla sina åtgärden utan hjälp från vistelsekommunen, men i dessa fall förutsätts att detta kan regleras genom frivilliga överenskommelser kommunerna emellan.

Det sammanhållna ansvaret regleras både i 2 a kap. 4 § SoL och i 16 d § LSS. Syftet med förändringen är att främja enhetlighet och ett sammanhållet vårdansvar för den enskilde. (Prop. 2010/11:49, s. 46, 73–76, 87)

Skyldighet för vistelsekommun att i vissa fall bistå bostättningskommun

För att underlätta för personer som till följd av *hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom* behöver insatser för att under en kortare tid kunna vistas i en annan kommun än bostättningskommunen införs nya regler. Vistelsekommunen är då skyldig att på begäran bistå bostättningskommunen med utredning och att verkställa beslut (2 a kap. 6 § SoL).

Vistelser upp till sex månader

Med kortare tid avses här semesterresor och andra kortare vistelser upp till sex månader. Vistelsen ska vara föranledd av den enskildes önskemål och ske på den enskildes initiativ. Tillfälliga vistelser kan, som tidigare nämnts vara längre än sex månader, men i sådana fall kan bosättningskommunen inte begära att vistelsekommunen ska bistå med utredning och verkställighet. Det är då istället bosättningskommunen som själv får svara för detta. (Prop. 2010/11:49, s. 50–51, 87–88)

Bistå med utredning och verkställa beslut

Vistelsekommunen ska på begäran bistå med den utredning som bosättningskommunen behöver för att kunna pröva den enskildes behov av stöd och hjälp (2 a kap. 6 § 1 SoL). Den enskilde kan behöva helt eller delvis andra insatser i t.ex. sommarstugan än i sitt ordinarie boende. Insatser kan behöva anpassas till omgivningen och miljön där de ska utföras.

Vistelsekommunen ska också verkställa ett beslut om bosättningskommunen begär det (2 a kap. 6 § 2 SoL). Regeringen framhåller vikten av att den kommun som beslutar om insatser i en annan kommun under utredningen samverkar med den kommun som ska tillhandahålla insatserna. Vistelsekommunen kan välja att själv utföra insatsen eller genom avtal låta någon annan utföra den. Vistelsekommunen svarar för kvaliteten i insatsen som utförs och att verksamheten uppfyller de ytterligare krav som finns. (Prop. 2010/11:49, s. 48–51, 87–88)

Ersättning mellan kommuner

Bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för kostnader för att verkställa ett beslut som bosättningskommunen fattat (2 a kap. 7 § SoL). Sådan ersättning ska betalas enligt bosättningskommunens ersättningsnivå för motsvarande insats. I de flesta fall bör den enskilde kunna ta med sig sitt beslut och den kostnad som det innebär för t.ex. hemtjänsten i bosättningskommunen till vistelsekommunen. Detta bör leda till mindre administration för båda kommunerna. Någon möjlighet att överklaga ersättningsbeslutet finns inte.

Den hjälp med utredningen som bosättningskommunen kan begära bedöms, enligt regeringen, inte bli så omfattande utan bör ses som en del i samverkan mellan kommuner varför någon ersättning för utredningen inte föreslås. (Prop. 2010/2011:49, s. 53, 55–56, 88)

Särskild avgift vid dröjsmål med verkställighet

En kommun som inte inom skäligen tid tillhandahåller bistånd ska åläggas att betala en särskild avgift. Ansvarig för särskild avgift, om sådan blir aktuell, är vistelsekommunen när bosättningskommunen begärt att vistelsekommunen ska verkställa ett beslut (16 kap. 6 a § fjärde stycket SoL). Bestämmelserna om preskriptionstider för när särskild avgift kan dömas ut samt om rapporteringsskyldighet ska i dessa fall gälla för vistelsekommunen. (Prop. 2010/11:49, s. 56, 90)

Personer som utsätts för våld eller andra övergrepp

Personer som utsätts för våld eller andra övergrepp är en utsatt grupp som i vissa fall kan tvingas flytta mellan olika kommuner, antingen tillfälligt eller permanent. Många gånger drabbas hela familjen av situationen då de kan tvingas flytta många gånger innan de finner en stadigvarande lösning eller hotet upphör. I vissa fall kan de återvända till sin gamla bostadsort efter en tid, även om det inte alltid är till den tidigare bostaden. Ett uteblivet stöd kan få mycket allvarliga konsekvenser både för den hotade personen och

för hans eller hennes anhöriga och regeringen anser att det inte är acceptabelt att den enskilde nekas stöd och hjälp med hänvisning till att en annan kommun har ansvaret. (Prop. 2010/11:49, s. 41)

Tillfälligt boende

Bosättningskommunen har ansvar för personer som utsätts för våld eller andra övergrepp och som bor tillfälligt i en annan kommun. Det finns således ingen särskild reglering för denna grupp och dessa situationer. Om en person som utsatts för våld eller andra övergrepp tillfälligt måste flytta för att undvika att utsättas för brott så behåller bosättningskommunen således ansvaret.

Om en hotad person på eget initiativ akut beger sig till en annan kommun och under vistelsen där söker stöd och hjälp gäller dock vistelsekommunens yttersta ansvar i den akuta situationen. Det kan t.ex. vara skyddat boende eller ekonomiskt bistånd, i avvaktan på att bosättningskommunen erbjuder behövliga insatser (2 a kap. 2 och 3 §§ SoL).

Vid bedömningen av när en vistelsekommun övergår till att vara bosättningskommun, kan det finnas anledning att ta särskild hänsyn till denna grupps speciella situation. Den enskilde kan behöva vistas tillfälligt under längre tid i en kommun utan att den gamla bosättningskommunens ansvar upphör och övergår till vistelsekommunen i egenskap av ny bosättningskommun. Detta gäller under förutsättning att den enskilde inte själv väljer att byta bosättningskommun permanent. I prop. 2010/11:49, s. 42–43 finns exempel på åskådliggörande situationer. (Prop. 2010/11:49, s. 41–43, 85–86)

Möjlighet att ansöka om bistånd enligt SoL i annan kommun

En ny bestämmelse ger en enskild, som är utsatt för våld eller andra övergrepp, rätt att i förväg ansöka om stöd- och hjälpinsatser i den kommun dit han eller hon vill flytta och bosätta sig permanent (2 a kap. 8 § 2 SoL).

Med våld och andra övergrepp avses samma sak som i 5 kap. 11 § andra stycket SoL. Denna reglering är dock inte begränsad till kvinnor och inte heller till att övergreppen ska ha begåtts av en närstående. I övrigt hänvisas till förarbeten till 5 kap. 11 § SoL.

Vilka personer som ska anses ha behov av att flytta på grund av våld och andra övergrepp får avgöras i varje enskilt fall utifrån den enskildes situation, men omfattar i vart fall den som har skyddade personuppgifter. Enligt regeringens bedömning får socialtjänsten i inflyttningskommunen göra en sedvanlig bedömning och beakta de omständigheter som föreligger i varje enskilt fall, t.ex. om personen lever med skyddad identitet eller skyddas av besöksförbud.

Behovet av att flytta ska vara styrt av den enskildes utsatta situation och även behovet av insatser ska följa av situationen. Om den enskilde inte kan ordna en bostad på egen hand bör det vara möjligt för honom eller henne att ansöka om hjälp med bostad hos inflyttningskommunen. Om ärendet rör barn måste barnets situation särskilt uppmärksammas och hänsyn tas till barnets bästa. Ansökan ska behandlas som om den enskilde var bosatt i kommunen och hänsyn ska inte tas till att sökandens behov är tillgodosedda i bosättningskommunen. Beslutet kan överklagas i allmän förvaltningsdomstol. Bosättningskommunen är skyldig att bistå i utredningen. (Prop. 2010/11:49, s. 69–71, 88–89)

Överflyttning av ärenden enligt SoL – skriftlig begäran

Kommunerna har en möjlighet att överföra ärenden mellan sig och detta regleras i 2 a kap. 10 § SoL. Ett ärende ska flyttas över om den som berörs av ärendet har starkast anknytning till den andra kommunen och det med hänsyn till den enskildes önskemål, hjälpbehovets varaktighet och omständigheterna i övrigt framstår som lämpligt.

För att förenkla och påskynda överflyttningsprocessen införs en regel att en kommuns begäran hos en annan kommun om överflyttning av ett ärende ska vara skriftlig. Den

svarande kommunen ska utan dröjsmål meddela sin inställning skriftligen. Utan dröjsmål innebär att frågan ska hanteras så snart som möjligt. Detta är särskilt viktigt när ärendet rör barn eller unga. Barnets bästa ska alltid beaktas.

Om kommunen inte har svarat inom en månad eller om berörda kommuner inte är överens får kommunen som begärt överflyttning av ärendet ansöka om detta hos Inspektionen för vård och omsorg (2 a kap. 11 § SoL). Ansökan om överflyttning av ärendet ska göras till tillsynsregion mitt i Örebro. Inspektionen för vård och omsorg ska fatta beslut så snart som möjligt, dock senast inom tre månader. Om det finns särskilda skäl får beslutet fattas senare. Särskilda skäl kan t.ex. vara om det kommer fram nya omständigheter eller att det är svårt att få fram nödvändiga uppgifter. (Prop. 2010/2011:49, s. 67–68, 89)

I propositionen understryker regeringen vikten av att ensamkommande barn behandlas på samma sätt som andra barn som är i behov av stöd och hjälp. Överflyttning av ärenden som rör dessa barn ska därför göras utifrån samma principer som rör andra barn, dvs. ett ärende ska flyttas över om den som berörs har starkast anknytning till den andra kommunen och det med hänsyn till barnets önskemål, hjälpbehovets varaktighet och omständigheter i övrigt framstår som lämpligt. (Prop. 2010/11:49, s. 76–77)

Övergångsbestämmelser som gäller SoL

Lagen träder i kraft den 1 maj 2011. De ärenden som inkommit till en kommun före ikraftträdandet ska handläggas enligt de äldre bestämmelserna. Den kommun som före ikraftträdandet tagit emot en ansökan eller på annat sätt inlett en utredning, eller redan beviljat insatser, ska behålla ansvaret för ärendet till dess att det flyttas över till en annan kommun. En kommun kan således inte avbryta en utredning eller upphäva ett gynnande beslut med hänvisning till att den inte längre är ansvarig kommun enligt de nya reglerna. För att en överflyttning ska få göras krävs att den enskilde samtycker.

Föreskrifterna i 2 a kap. 6 § SoL om vistelsekommunens skyldighet att bistå bosättningskommunen under enskilda personers kortare vistelse ska inte tillämpas när ett biståndsbeslut meddelats före ikraftträdandet. Inte heller föreskrifterna i 2 a kap. 7 § om ersättning ska tillämpas. (Prop. 2010/11:49, s. 91)

Regler om ansvar kommuner emellan enligt LSS

Bosättningskommun

Huvudregeln är att stöd- och serviceinsatser enligt LSS ska tillgodoses i och av den kommun där en person är bosatt (16 § första stycket LSS). Vid bedömning av var en person ska anses vara bosatt kan ledning hämtas från folkbokföringslagens bestämmelser. (Prop. 2010/11:49, s. 61)

Ansvarig kommun vid tillfällig vistelse i annan kommun

Bosättningskommunen ska även ansvara för det stöd och den service enligt LSS som den enskilde kan behöva under en tillfällig vistelse i en annan kommun (om det inte handlar om ett akut behov av stöd). Det gäller oavsett hur lång vistelsen är. Bosättningskommunens ansvar gäller t.ex. i samband med en längre tids studier eller arbete på annan ort, men även i samband med en vistelse i sommarhuset, en kurs på annan ort eller ett teaterbesök med behov av ledsagning.

Bosättningskommunen ska ansvara för stödet till den enskilde så länge han eller hon inte väljer att bosätta sig i en annan kommun.

Skulle det under en tillfällig vistelse uppkomma helt nya behov, t.ex. på grund av att den enskilds hälsa försämras eller av någon annan anledning, är det vistelsekommunens

ansvar att besluta om nödvändiga insatser i den akuta situationen. (Prop. 2010/11:49, s. 45)

Vistelsekommunens ansvar

Ett undantag från bosättningskommunens ansvar är när någon vistas i en kommun och behöver ett omedelbart stöd. Det är då vistelsekommunen som ska ansvara för det stöd enligt LSS som kan behövas i den akuta situationen (16 § fjärde stycket LSS). Vistelsekommunen har, enligt 2 a kap. 2 § SoL, även ansvar för stöd och hjälp enligt SoL som kan behövas i en akut situation. (Prop. 2010/11:49, s. 58, 92)

Ansvar för den kommun som beslutat om boende i annan kommun

Ytterligare ett undantag från huvudregeln om bosättningskommunens ansvar för insatser enligt LSS regleras i 16 § LSS. Undantaget gäller dem som är bosatta i en kommun genom ett beslut om boende för barn enligt 9 § 8 eller för vuxna enligt 9 § 9 LSS av en annan kommun. Ansvaret gäller för alla insatser enligt 9 § LSS utom för insatsen rådgivning och annat personligt stöd enligt 9 § 1 LSS som landstinget som regel ansvarar för. Landstingets ansvar för 9 § 1 LSS följer även fortsättningsvis huvudregeln om bosättningskommunens ansvar. Det innebär att det landsting inom vilket den enskilde faktiskt bor ska ansvara för rådgivning och annat personligt stöd. Skälet till det är att det finns anledning att anta att den enskilde kommer att ha kontakt med det landstinget genom hälso- och sjukvården vilket innebär att även landstinget därmed har ett samlat vårdansvar för den enskilde.

I det fall en person är bosatt i en kommun till följd av en annan kommuns beslut om boende, ska den kommun som beslutat om boendet behålla ansvaret för LSS-insatser. Detta sammanhållna ansvar inkluderar även insatser som blir aktuella först sedan den enskilde flyttat till den nya bosättningskommunen. Det innebär vidare att den nya bosättningskommunen inte ska pröva en ansökan om insatser från den enskilde, utan ska hänvisa honom eller henne till den kommun som fattat beslut om boendet. (Prop. 2010/11:49, s. 60, 63–65, 91–92)

Särskilda skäl krävs

Ett beslut om boende i en annan kommun får, liksom tidigare, bara fattas om det finns särskilda skäl enligt 16 c § LSS. Särskilda skäl kan t.ex. råda för att underlätta för personer som har en ovanlig diagnos eller komplicerade funktionsnedsättningar, att få tillgång till anpassade boendelösningar och särskild kompetens som det kan vara svårt att tillhandahålla i små kommuner. Det ger också möjlighet för kommuner att samverka om t.ex. gemensamma gruppboendestäder för att kunna erbjuda fler boendeanternativ. Målet bör vara att den enskilde efter en kortare eller längre tid ska flytta hem och att hemkommunen under tiden skapat ett stöd med god kvalitet på hemmaplan.

Den kommun som verkställt ett beslut om boende i en annan kommun får ett sammanhållet ansvar för LSS-insatser. Denna förändring markerar också att boendet i den andra kommunen är tillfälligt och att den beslutande kommunen bör sträva efter att erbjuda lämpligt boende på hemmaplan. (Prop. 2010/11:49, s. 62–65)

Underrättelseskyldighet

För att undvika att en kommun där en enskild är bosatt eller vistas inte känner till detta förhållande infördes den 1 januari 2011 en underrättelseskyldighet för den placerande kommunen. Underrättelseskyldigheten regleras i 17 § första stycket LSS och innebär att den kommun som träffar avtal om en insats enligt 9 § 8 eller 9 § 9 LSS med en enskild utförare i en annan kommun ska underrätta den kommun där den enskilde utförarens

verksamhet är belägen om detta avtal. (Regeringens prop. 2009/10:176 Personlig assistans och andra insatser – åtgärder för ökad kvalitet och trygghet, s. 60–61, 76)

Sammanhållet ansvar för insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL

Den kommun som beslutat om boende för en enskild i en annan kommun, oavsett om boendet är en insats enligt LSS eller SoL, har ansvar för alla insatser enligt LSS som den enskilde har behov av. För att ytterligare förstärka det sammanhållna ansvaret ska även insatser enligt SoL som den enskilde kan behöva beslutas av den kommun som fattat beslut om boendet.

De olika boendeformer som avses framgår av 16 d § LSS:

1. familjehem eller hem för vård eller boende enligt 6 kap. SoL,
2. boende för service och omvårdnad för äldre människor enligt 5 kap. 5 § andra stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2 SoL, eller
3. bostad med särskild service enligt 5 kap. 7 § tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2 SoL.

Det sammanhållna ansvaret innebär att den kommun som fattat beslut om t.ex. bostad med särskild service för vuxna enligt LSS också ska ansvara för om den enskilde har behov av t.ex. ekonomiskt bistånd enligt SoL.

Motsvarande gäller, att den kommun som med stöd av SoL eller LVU har placerat ett barn i familjehem eller i ett hem för vård eller boende, HVB, i en annan kommun även har ansvar för insatser enligt LSS om barnet behöver detta. Det kan t.ex. vara korttids-tillsyn för skolbarn över 12 år eller kontaktperson.

Den kommun som placerar i en annan kommun förutsätts förvissa sig om att insatserna kan genomföras innan beslut om dessa fattas. Kommunen kan ha svårt att klara alla sina åtaganden utan hjälp från vistelsekommunen, men i dessa fall förutsätts att detta kan regleras genom frivilliga överenskommelser kommunerna emellan och någon skyldighet för den andra kommunen att bistå med utredning och verkställighet finns inte.

Det sammanhållna ansvaret regleras både i 2 a kap. 4 § SoL och i 16 d § LSS. Syftet med förändringen är att främja enhetlighet och ett sammanhållet ansvar för stöd till den enskilde. (Prop. 2010/11:49, s. 64, 73–76, 87)

Utökad möjlighet till förhandsbesked enligt LSS

För att inte inskränka den enskildes rätt att själv bestämma var han eller hon vill bosätta sig permanent införs i 16 § tredje stycket LSS en utökad möjlighet till förhandsbesked.

En enskild som redan är bosatt i en kommun kan ansöka om förhandsbesked i denna kommun under förutsättning att det är en annan kommun som har det ursprungliga ansvaret för de LSS-insatser som redan är beviljade. Kommunen har kvar ansvaret till dess att den nya bosättningskommunen, efter att ha meddelat förhandsbesked, börjar verkställa insatser för den enskilde. Det räcker inte med att en ansökan om förhandsbesked har prövats utan den enskilde måste även ha möjlighet att välja om han eller hon vill nyttja de erbjudna insatserna.

Ett exempel när den enskilde kan utnyttja möjligheten till förhandsbesked kan vara om den kommun som beslutat om boende i en annan kommun efter en tid har byggt upp och erbjuder ett boende i den egna kommunen. Om den enskilde då inte önskar flytta åter till denna kommun kan han ansöka om förhandsbesked i bosättningskommunen. När förhandsbeskedet ges har han möjlighet att välja vilken kommun som fortsättningsvis ska vara hans bosättningskommun. (Prop. 2010/11:49 s. 71–72, 94–95)

Skyldighet för vistelsekommun att i vissa fall bistå bosättningskommunen

Vistelsekommunen är i vissa fall skyldig att på begäran av bosättningskommunen bistå med utredning och ansvara för att verkställa ett beslut (16 a § LSS). Det gäller när en person under en kortare tid vistas i en annan kommun och har behov av stöd och service. Med kortare tid avses här semesterresor och andra kortare *vistelser upp till sex månader*. Vistelsen ska vara föranledd av den enskildes önskemål och ske på hans eller hennes initiativ. Tillfälliga vistelser kan, som tidigare nämnts, vara längre än sex månader, men i sådana fall har inte vistelsekommunen någon skyldighet att bistå med utredning och verkställighet. Det är då istället bosättningskommunen som ansvarar för detta. (Prop. 2010/11:49, s. 58, 92–93)

Bistå med utredning och verkställa beslut

Vistelsekommunen ska på begäran bistå med den utredning som bosättningskommunen behöver för att kunna besluta i ärendet. Den enskilde kan eventuellt behöva helt eller delvis andra insatser i vistelsekommunen. Insatserna kan dessutom behöva anpassas till omgivningen och miljön där de ska utföras.

Vistelsekommunen ska också verkställa ett beslut om bosättningskommunen begär det. Regeringen framhåller vikten av att den kommun som beslutar om insatser i en annan kommun under utredningen samverkar med den kommun som ska tillhandahålla insatserna. Vistelsekommunen kan välja att själv utföra insatsen eller genom avtal enligt 17 § LSS låta någon annan utföra den. Vistelsekommunen svarar för kvaliteten i insatsen som utförs och för att verksamheten uppfyller de ytterligare krav som finns. (Prop. 2010/11:49 s. 58–59, 92–93)

Ersättning mellan kommuner

Bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för kostnader för att verkställa ett beslut som bosättningskommunen fattat (16 b § LSS). Sådan ersättning ska betalas enligt bosättningskommunens ersättningsnivå för motsvarande insats. I de flesta fall bör den enskilde kunna ta med sig sitt beslut och den kostnad som det innebär för t.ex. led-sagning i bosättningskommunen till vistelsekommunen. Någon möjlighet att överklaga ersättningsbeslutet finns inte. (Prop. 2010/11:49, s. 59, 93)

Särskild avgift vid dröjsmål med verkställighet

När bosättningskommunen begärt att vistelsekommunen ska verkställa ett beslut ska vistelsekommunen ansvara för särskild avgift enligt 28 a § LSS om sådan blir aktuell. Bestämmelserna om rapporteringsskyldighet samt preskriptionstider för när särskild avgift kan dömas ut ska i dessa fall gälla för vistelsekommunen. (Prop. 2010/11:49, s. 59–60, 95)

Ansvarig kommun vid ärenden om assistansersättning

I 51 kap. 21 och 22 §§ socialförsäkringsbalken, förtydligas vilken kommun som ska höras när någon ansöker om assistansersättning och vilken kommun som ska ersätta kostnaderna för de 20 första assistanstimmarna. Huvudregeln är liksom tidigare att det är bosättningskommunen enligt 16 § LSS som avses i dessa fall, men i det fall en annan kommun fattat beslut om boendet med stöd av 16 c § eller 16 d § är det den kommunen som fattat beslutet om boendet som avses. (Prop. 2010/11:49, s. 66, 96)

Övergångsbestämmelser i LSS

Lagen träder i kraft den 1 maj 2011. Bestämmelserna om en kommuns ansvar för insatser till personer som bereds boendeinsats och blir bosatta i en annan kommun ska gälla även när verkställighet av boende i en annan kommun har påbörjats före ikraftträdandet, trots att det kan finnas avtal mellan kommunerna enligt äldre lagstiftning. De avtal som löper med andra villkor kan därför inte tillämpas i de delar som inte överensstämmer med de nya bestämmelserna om ansvar som är tvingande för kommunerna.

De nya reglerna ska dock inte gälla kommuner som ingått avtal med stöd av lagen (1993:388) om införande av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Sådana avtal, som har träffats före 1996, ska kommunerna fortsätta att tillämpa om de inte kommer överens om något annat.

Den kommun som före ikraftträdandet tagit emot en ansökan om insatser ska slutföra ärendet och behålla ansvaret för beviljade insatser till dess att en annan kommun övertar ansvaret enligt de nya reglerna. Då det inte finns någon möjlighet till överflyttning av ett ärende i LSS krävs att den enskilde ansöker om insatser i den kommun som enligt de nya reglerna är ansvarig.

De nya reglerna i 16–16 b §§ LSS, om bland annat vistelsekommunens ansvar att i samband med en tillfällig vistelse bistå bosättningskommunen samt om ersättning, ska inte tillämpas när en enskild påbörjat en tillfällig vistelse i en annan kommun före ikraftträdandet. (Prop. 2010/11:49, s. 83–84, 95–96)

Referenser

Lagar och förordningar

SFS 1993:387	Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade
SFS 1993:388	Lagen om införande av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade
SFS 2001:453	Socialtjänstlagen
SFS 2010:110	Socialförsäkringsbalken
SFS 1990:52	Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga
SFS 1991:481	Folkbokföringslagen

Propositioner

Prop. 2010/11:49	Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun
Prop. 2009/10:176	Personlig assistans och andra insatser – åtgärder för ökad kvalitet och trygghet

SOU

SOU 2008:77	Möjlighet att leva som andra. Ny lag om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning
SOU 2009:38	Ingen får vara Svarte Petter. Tydligare ansvarsfördelning inom socialtjänsten. Betänkande från vistelseutredningen

Ds

Ds 2010:21	Ansvarsfördelning mellan kommuner i vissa fall
------------	--

Denna information (art nr 2013-5-41) kan laddas ner och beställas från Socialstyrelsens webbplats: www.socialstyrelsen.se/publikationer. Den kan även beställas från Socialstyrelsens publikationsservice, e-post publikationsservice@socialstyrelsen.se eller fax 035-19 75 29.

Publicerad: www.socialstyrelsen.se, 2013